

K O M U N I K A T

w sprawie zasad wystawiania i realizacji recept na bezpłatne leki, środki spożywcze specjalnego przeznaczenia żywieniowego oraz wyroby medyczne przysługujące świadczeniobiorcom, którzy ukończyli 75. rok życia.

W dniu 12 czerwca 2016 r. weszła w życie ustawa z dnia 18 marca 2016 r. o zmianie ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2016 r. poz. 652).

Ww. nowelizacja wprowadziła do polskiego porządku prawnego regulacje dotyczące zaopatrzenia osób, które ukończyły 75. rok życia, w bezpłatne leki, środki spożywcze specjalnego przeznaczenia żywieniowego oraz wyroby medyczne.

W ustawie z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz. U. z 2015 r. poz. 581, z późn. zm.), zwanej dalej „ustawą o świadczeniach”, dodano m.in. art. 43a.

Przepis ten przewiduje, **że świadczeniobiorcom, po ukończeniu 75. roku życia, przysługuje bezpłatne zaopatrzenie w leki, środki spożywcze specjalnego przeznaczenia żywieniowego oraz wyroby medyczne określone w wykazie, o którym mowa w art. 37 ust. 1 ustawy o refundacji.**

I. OSOBY UPRAWNIONE DO WYSTAWIANIA RECEPT NA BEZPŁATNE LEKI, ŚRODKI SPOŻYWCZE SPECJALNEGO PRZEZNACZENIA ŻYWIENIOWEGO ORAZ WYROBY MEDYCZNE, PRZYSŁUGUJĄCE ŚWIADCZENIOBIORCOM, KTÓRZY UKOŃCZYLI 75. ROKU ŻYCIA.

Bezpłatne zaopatrzenie przysługuje na podstawie recepty wystawionej przez:

- 1) lekarza podstawowej opieki zdrowotnej;
- 2) pielęgniarkę podstawowej opieki zdrowotnej;

- 3) lekarza posiadającego prawo wykonywania zawodu, który zaprzestał wykonywania zawodu i wystawił receptę dla siebie albo dla małżonka, wstępnych lub zstępnych w linii prostej oraz rodzeństwa.

OSOBA WYDAJĄCA BEZPŁATNE LEKI, ŚRODKI SPOŻYWCZE SPECJALNEGO PRZEZNACZENIA ŻYWIENIOWEGO ORAZ WYROBY MEDYCZNE NIE JEST UPRAWNIONA, A TYM BARDZIEJ ZOBOWIĄZANA, DO USTALANIA, CZY RECEPTA ZOSTAŁA WYSTAWIONA PRZEZ UPRAWNIONEGO LEKARZA LUB PIEŁĘGNIARKĘ.

**Lekarz podstawowej opieki zdrowotnej,
jako osoba uprawniona do wystawiania recept na bezpłatne leki.**

Ustawa o świadczeniach precyzuje, że recepty na bezpłatne leki, środki spożywcze specjalnego przeznaczenia żywieniowego oraz wyroby medyczne może wystawiać wyłącznie lekarz podstawowej opieki zdrowotnej, o którym mowa w art. 55 ust. 2a ustawy o świadczeniach, tj.:

- 1) lekarz, z którym Narodowy Fundusz Zdrowia zawarł umowę o udzielanie świadczeń opieki zdrowotnej albo
- 2) lekarz, który jest zatrudniony lub wykonuje zawód u świadczeniodawcy, z którym Narodowy Fundusz Zdrowia zawarł umowę o udzielanie świadczeń podstawowej opieki zdrowotnej.

Ww. lekarz musi:

- 1) posiadać tytuł specjalisty w dziedzinie medycyny rodzinnej lub
- 2) odbywać szkolenie specjalizacyjne w dziedzinie medycyny rodzinnej, lub
- 3) posiadać specjalizację II stopnia w dziedzinie medycyny ogólnej, lub
- 4) posiadać specjalizację I stopnia w dziedzinie medycyny ogólnej, lub
- 5) posiadać specjalizację I lub II stopnia lub tytuł specjalisty w dziedzinie chorób wewnętrznych, lub
- 6) posiadać specjalizację I lub II stopnia lub tytuł specjalisty w dziedzinie pediatrii

- w zakresie swoich kwalifikacji potwierdzonych odpowiednimi dokumentami.

Wyjątki od powyższych wymogów określa [art. 14](#) ustawy z dnia 24 sierpnia 2007 r. o zmianie ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 166, poz. 1172)¹.

Zgodnie z komunikatem Ministerstwa Zdrowia, lekarze, którzy nie są uprawnieni do wystawiania pacjentom recept na bezpłatne leki, to m.in.:

1) lekarze podstawowej opieki zdrowotnej, **którzy wystawiają recepty w ramach nocnej i świątecznej opieki zdrowotnej;**

2) lekarze zatrudnieni lub wykonujący zawód u świadczeniodawcy udzielającego świadczeń opieki zdrowotnej w rodzaju podstawowa opieka zdrowotna, **którzy nie posiadają statusu lekarza podstawowej opieki zdrowotnej, o którym mowa w art. 55 ust. 2a ustawy o świadczeniach.**

Recept tych nie mogą więc wystawiać, np. lekarze bez specjalizacji, którzy wspomagają działalność świadczeniodawcy, lub lekarze innych specjalizacji niż wymienione w art. 55 ust. 2a ustawy o świadczeniach zatrudnieni u świadczeniodawcy udzielającego świadczeń w rodzaju podstawowa opieka zdrowotna.

Lekarze podstawowej opieki zdrowotnej nie mogą wystawiać recept na bezpłatne leki pacjentom, którzy nie są przypisani ani do ich listy aktywnej, ani do listy aktywnej świadczeniodawcy, u którego są zatrudnieni lub wykonują zawód. Dotyczy to np. świadczeń opieki zdrowotnej udzielanych seniorowi w podróży przez lekarza, który na co dzień nie opiekuje się nim w ramach POZ. **Wyjątkiem od tej zasady jest wystawianie recept seniorom**

---

¹ Art. 14. 1. Lekarz:

1) który posiada specjalizację I stopnia w dziedzinie medycyny ogólnej lub specjalizację I lub II stopnia lub tytuł specjalisty w dziedzinie chorób wewnętrznych, lub specjalizację I lub II stopnia lub tytuł specjalisty w dziedzinie pediatrii,

2) inny niż wymieniony w pkt 1, udzielający nieprzerwanie przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy, przez okres nie krótszy niż 10 lat, świadczeń zdrowotnych w zakresie podstawowej opieki zdrowotnej

- zachowuje po dniu wejścia w życie niniejszej ustawy prawo do udzielania świadczeń zdrowotnych w zakresie podstawowej opieki zdrowotnej.

spoza listy aktywnej w ramach zastępstwa lekarza POZ (sytuacja omówiona poniżej).

Recepty na bezpłatne leki mogą być wystawiane seniorom przez uprawnionych lekarzy POZ, którzy udzielają świadczeń podstawowej opieki zdrowotnej u danego świadczeniodawcy. To oznacza, że uprawniony lekarz POZ może wystawić taką receptę seniorowi spoza swojej listy aktywnej, jeżeli jest on pacjentem innego lekarza POZ zatrudnionego albo wykonującego zawód u tego samego świadczeniodawcy. Inaczej mówiąc, jeżeli lekarz podstawowej opieki zdrowotnej, którego senior wybrał (składając deklarację), jest np. nieobecny, recepty na bezpłatne leki może mu wystawić inny lekarz POZ zatrudniony albo wykonujący zawód u tego samego świadczeniodawcy lub lekarz POZ zastępujący w udzielaniu świadczeń nieobecnego lekarza. Dotyczy to także sytuacji zastępstwa, gdy lekarz POZ, który prowadzi samodzielnie indywidualną praktykę lekarską, ma urlop lub jest chory.

**Pielęgniarka podstawowej opieki zdrowotnej,
jako osoba uprawniona do wystawiania recept na bezpłatne leki.**

Pielęgniarka podstawowej opieki zdrowotnej, posiadająca odpowiednie wykształcenie², to pielęgniarka, która:

1) jest świadczeniodawcą, z którym Narodowy Fundusz Zdrowia zawarł umowę o udzielanie świadczeń opieki zdrowotnej, albo

2) jest zatrudniona lub wykonuje zawód u świadczeniodawcy, z którym Narodowy Fundusz Zdrowia zawarł umowę o udzielanie świadczeń opieki zdrowotnej.

---

² Pielęgniarka podstawowej opieki zdrowotnej musi:

1) posiadać ukończone szkolenie specjalizacyjne w dziedzinie pielęgniarstwa: rodzinnego, pediatrycznego, środowiskowego, środowiskowo-rodzinnego, przewlekłe chorych i niepełnosprawnych, *opieki długoterminowej*, w ochronie zdrowia pracujących, środowiska nauczania i wychowania, zachowawczego, promocji zdrowia i edukacji zdrowotnej lub

2) posiadać ukończony kurs kwalifikacyjny w dziedzinie pielęgniarstwa: rodzinnego, pediatrycznego, środowiskowego, środowiskowo-rodzinnego, przewlekłe chorych i niepełnosprawnych, *opieki długoterminowej*, w ochronie zdrowia pracujących, środowiska nauczania i wychowania, zachowawczego, promocji zdrowia i edukacji zdrowotnej lub odbywa szkolenie specjalizacyjne w dziedzinie pielęgniarstwa: rodzinnego, pediatrycznego, *opieki długoterminowej*, środowiska nauczania i wychowania, zachowawczego, promocji zdrowia i edukacji zdrowotnej lub

3) odbywać kurs kwalifikacyjny w dziedzinie pielęgniarstwa: rodzinnego, pediatrycznego, *opieki długoterminowej*, środowiska nauczania i wychowania, zachowawczego, promocji zdrowia i edukacji zdrowotnej lub posiada tytuł zawodowy magistra pielęgniarstwa oraz co najmniej trzyletni staż pracy w podstawowej opiece zdrowotnej (vide art. 5 pkt 25 ustawy o świadczeniach).

W ustawie z dnia 15 lipca 2011 r. o zawodach pielęgniarstwa i położnej (Dz. U. z 2014 r. poz. 1435, z późn. zm.) zmieniono art. 15a ust. 3. Przepis ten stanowi obecnie, że położne **nie posiadają uprawnień do wystawiania recept dotyczących uprawnień świadczeniobiorców, o których mowa w art. 43a ust. 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych.**

Lekarz posiadający prawo wykonywania zawodu, który zaprzestał wykonywania zawodu, jako osoba uprawniona do wystawiania recept na bezpłatne leki dla siebie albo dla małżonka, wstępnych lub zstępnych w linii prostej oraz rodzeństwa.

Z ustawy o świadczeniach wynika, że lekarz, który zaprzestał wykonywania zawodu, jednakże posiada prawo wykonywania zawodu lekarza, ma prawo wystawić receptę na bezpłatne leki, środki spożywcze specjalnego przeznaczenia żywieniowego oraz wyroby medyczne:

- 1) dla siebie albo
- 2) dla małżonka, wstępnych lub zstępnych w linii prostej oraz rodzeństwa.

2. WYSTAWIANIE RECEPT NA BEZPŁATNE LEKI, ŚRODKI SPOŻYWCZE SPECJALNEGO PRZEZNACZENIA ŻYWIENIOWEGO ORAZ WYROBY MEDYCZNE, PRZYSŁUGUJĄCE ŚWIADCZENIOBIORCOM, KTÓRZY UKOŃCZYLI 75. ROKU ŻYCIA.

Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 2 sierpnia 2016 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie recept lekarskich (Dz. U. z 2016 r. poz. 1261) wprowadziło szczegółową regulację dotyczącą wystawiania recept lekarskich.

Od dnia **1 września 2016 r.** obowiązywać będą następujące zasady:

1. Pacjentom posiadającym ww. uprawnienia określone w art. 43a ust. 1 ustawy przypisano kod **S**.
2. Na receptach na bezpłatne leki w polu „Uprawnienia dodatkowe” należy wpisać symbol **S**.

3. W przypadku równoczesnego wystąpienia uprawnienia dodatkowego określonego w pkt 11 załącznika nr 1 do rozporządzenia, tj. uprawnienia określone w art. 43a ust. 1 ustawy (kod **S**) oraz jednego z poniższych uprawnień dodatkowych:

- 1) **AZ** - Pacjent posiadający uprawnienia określone w art. 7a ust. 1 ustawy z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. z 2004 r. poz. 20, z późn. zm.);
- 2) **BW** - Pacjent posiadający uprawnienia określone w art. 2 ust. 1 pkt 2 i art. 54 ust. 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz. U. z 2015 r. poz. 581, z późn. zm.);
- 3) **CN** - Pacjent, o którym mowa w art. 2 ust. 1 pkt 4 ustawy
- 4) **IB** - Pacjent posiadający uprawnienia określone w art. 46 ustawy
- 5) **IN** - Pacjent inny niż ubezpieczony, posiadający uprawnienia do bezpłatnych świadczeń opieki zdrowotnej zgodnie z zasadami określonymi w art. 12 ustawy;
- 6) **IW** - Pacjent posiadający uprawnienia określone w art. 45 ustawy
- 7) **PO** - Pacjent posiadający uprawnienia określone w art. 44 ustawy
- 8) **ZK** - Pacjent posiadający uprawnienia określone w art. 43 ustawy

- osoba wystawiająca receptę zobowiązana jest wpisywać kod uprawnienia **S** oraz kod jednego z ww. uprawnień dodatkowych.

4. Należy wpisać numer PESEL, a w przypadku pacjenta, który ukończył 75. rok życia, nieposiadającego numeru PESEL - jego data urodzenia.

5. W polu „odpłatność” należy wpisać poziom odpłatności, z jakim lek byłby ordynowany w przypadku refundacji na zasadach ogólnych (czyli R lub 30% lub 50%).

6. Zgodnie z § 16 ust. 1 pkt 1h rozporządzenia w sprawie recept lekarskich, jeżeli osoba uprawniona nie naniosła na receptę odpłatności za lek, środek spożywczy specjalnego przeznaczenia

żywnieniowego lub wyrób medyczny osoba realizująca receptę wydaje zgodnie z brzmieniem powyższego paragrafu.

3. USTALANIE I OGŁASZANIE WYKAZU BEZPŁATNYCH LEKÓW, ŚRODKÓW SPOŻYWCZYCH SPECJALNEGO PRZEZNACZENIA ŻYWIENIOWEGO ORAZ WYROBÓW MEDYCZNYCH, PRZYSŁUGUJĄCYCH ŚWIADCZENIOBIORCOM, KTÓRZY UKOŃCZYLI 75. ROKU ŻYCIA.

Zgodnie z nowymi przepisami Minister Zdrowia wskazał spośród refundowanych leków, środków spożywczych specjalnego przeznaczenia żywieniowego oraz wyrobów medycznych określonych w wykazach refundacyjnych, leki, środki spożywcze specjalnego przeznaczenia żywieniowego oraz wyroby medyczne, które są wydawane bezpłatnie ww. świadczeniobiorcom.

W ustawie z dnia 12 maja 2011 r. o refundacji leków, środków spożywczych specjalnego przeznaczenia żywieniowego oraz wyrobów medycznych wprowadzono przepis art. 37 ust. 2a, stanowiący, że wykaz leków, środków spożywczych specjalnego przeznaczenia żywieniowego oraz wyrobów medycznych przysługujących świadczeniobiorcom, po ukończeniu 75. roku życia, minister zdrowia ogłasza w obwieszczeniu.

Leki, środki spożywcze specjalnego przeznaczenia żywieniowego oraz wyroby medyczne, o których mowa wyżej będą finansowane z budżetu państwa w części stanowiącej odpłatność świadczeniobiorcy, obejmującej:

- 1) kwotę do wysokości limitu finansowania
- 2) dopłatę w wysokości różnicy między ceną detaliczną danego leku, środka spożywczego specjalnego przeznaczenia żywieniowego oraz wyrobu medycznego a wysokością limitu finansowania.

4. REALIZACJA RECEPT NA BEZPŁATNE LEKI, ŚRODKI SPOŻYWCZE SPECJALNEGO PRZEZNACZENIA ŻYWIENIOWEGO ORAZ WYROBY MEDYCZNE, PRZYSŁUGUJĄCE ŚWIADCZENIOBIORCOM, KTÓRZY UKOŃCZYLI 75. ROKU ŻYCIA.

Zgodnie z nowym brzmieniem (od dnia 1 września 2016 r.) § 16 ust. 1 pkt 1 lit. a rozporządzenia w sprawie recept lecarskich, jeżeli na recepcie nie wpisano, wpisano w sposób nieczytelny, błędny lub niezgodny z rozporządzeniem kod uprawnień dodatkowych pacjenta, **z wyjątkiem kodu uprawnienia dodatkowego pacjenta określonego w pkt 11 załącznika nr 1 do rozporządzenia** - osoba wydająca określa go na podstawie odpowiednich dokumentów dotyczących pacjenta przedstawionych przez osobę okazującą receptę; osoba wydająca zamieszcza go na rewersie recepty oraz składa swój podpis i zamieszcza ten kod w komunikacie elektronicznym przekazywanym do oddziału wojewódzkiego Funduszu, o którym mowa w art. 45 ust. 2 ustawy o refundacji.

Z POWYŻSZEGO WYNIKA, ŻE osoba wydająca NIE JEST UPRAWNIONA do ustalenia i wpisania kodu uprawnień do leków bezpłatnych, tj. kodu S (uprawnienie określone w art. 43a ust. 1 ustawy o świadczeniach).

W ustawie o świadczeniach dodano nowy art. 44a, dotyczący recept wystawionych dla świadczeniobiorców, którzy ukończyli 75. rok życia.

W przypadku recept wystawionych dla świadczeniobiorców, którzy ukończyli 75. rok życia, osoba wydająca leki, środki spożywcze specjalnego przeznaczenia żywieniowego oraz wyroby medyczne, oprócz obowiązków wynikających z art. 44, **zobowiązana jest:**

1) poinformować o możliwości nabycia leku innego niż lek przepisany na recepcie, o tej samej nazwie międzynarodowej, dawce, postaci farmaceutycznej, która nie powoduje powstania różnic terapeutycznych, i o tym samym wskazaniu terapeutycznym, objętego wykazem, o którym mowa w art. 37 ust. 1, **w części dotyczącej bezpłatnego zaopatrzenia świadczeniobiorców po ukończeniu 75. roku życia** (oznacza to, że osoba realizująca receptę może wydać na żądanie pacjenta odpowiednik znajdujący się tylko w tym wykazie. W przypadku gdy pacjent zażąda wydania odpowiednika, który nie znajduje się w tym wykazie, osoba wydająca lek zobligowana jest do naliczenia odpłatności z jaką lek byłby ordynowany na

zasadach ogólnych tj. jak dla pacjenta nie posiadającego uprawnień dodatkowych) **oraz;**

2) wydać - na żądanie pacjenta - ten lek.

Zasada ta nie dotyczy sytuacji, w której osoba uprawniona umieściła odpowiedni wpis w recepcie – w przypadku recepty w postaci elektronicznej, lub adnotację na druku recepty – w przypadku recepty w postaci papierowej, wskazując na niemożność dokonania zamiany przepisanego leku.

W przypadku, gdy ten sam świadczeniobiorca posiada uprawnienia z różnych tytułów, o których mowa w art. 43–45 ustawy o świadczeniach oraz w art. 7a ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. z 2004 r. poz. 20, z późn. zm.), osoba wydająca leki, środki spożywcze specjalnego przeznaczenia żywieniowego oraz wyroby medyczne **ma obowiązek wydać lek lub środek spożywczy specjalnego przeznaczenia żywieniowego z najniższą wysokością dopłaty.**

Istotna zmiana wprowadzona została w art. 44 ustawy o refundacji. Zgodnie z dodanym ust. 2a, osoba wydająca leki, środki spożywcze specjalnego przeznaczenia żywieniowego oraz wyroby medyczne objęte refundacją ma obowiązek, na żądanie świadczeniobiorcy, po uprzednim spełnieniu obowiązku poinformowania świadczeniobiorcę o możliwości nabycia leku objętego refundacją, innego niż lek przepisany na recepcie, o tej samej nazwie międzynarodowej, dawce, postaci farmaceutycznej, która nie powoduje powstania różnic terapeutycznych, i o tym samym wskazaniu terapeutycznym,

- wydać lek inny niż lek przepisany na recepcie, o tej samej nazwie międzynarodowej, dawce, postaci farmaceutycznej, która nie powoduje powstania różnic terapeutycznych, i o tym samym wskazaniu terapeutycznym, **którego cena detaliczna jest równa lub wyższa od ceny leku przepisanego na recepcie.**

Osoba wydająca leki, środki spożywcze specjalnego przeznaczenia żywieniowego oraz wyroby medyczne objęte refundacją będzie mogła na żądanie świadczeniobiorcy, po uprzednim spełnieniu ww. obowiązku

informacyjnego, wydać lek nieobjęty refundacją, inny niż lek przepisany na receptę za 100% odpłatnością, jeżeli jest lek:

- 1) o tej samej nazwie międzynarodowej;
- 2) o tej samej dawce oraz
- 3) o postaci farmaceutycznej, która nie powoduje powstania różnic terapeutycznych.

Osoba wydająca leki, środki spożywcze specjalnego przeznaczenia żywieniowego oraz wyroby medyczne objęte refundacją będzie mogła wydać lek w opakowaniu zawierającym **różną – o maksymalnie 10%, liczbę dawek niż określona na receptę.**

Zasady powyższe nie będą dotyczyć sytuacji, w której osoba uprawniona umieściła odpowiedni wpis w receptę – w przypadku recepty w postaci elektronicznej, lub adnotację na druku recepty – w przypadku recepty w postaci papierowej, **wskazując na niemożność dokonania zamiany przepisanego leku.**

Powyższe zasady stosowane będą odpowiednio do środków spożywczych specjalnego przeznaczenia żywieniowego oraz wyrobów medycznych.

5. WSKAZANIA, W JAKICH PRZYSŁUGUJĄ BEZPŁATNE LEKI, ŚRODKI SPOŻYWCZE SPECJALNEGO PRZEZNACZENIA ŻYWIENIOWEGO ORAZ WYROBY MEDYCZNE, PRZYSŁUGUJĄCE ŚWIADCZENIOBIORCOM, KTÓRZY UKOŃCZYLI 75. ROKU ŻYCIA.

Bezpłatne leki, środki spożywcze specjalnego przeznaczenia żywieniowego oraz wyroby medyczne, do których nabycia uprawnieni są świadczeniobiorcy, którzy ukończyli 75. roku życia, **przysługują im we wskazaniach określonych w decyzji o objęciu refundacją.**

Jeżeli lek jest refundowany we wszystkich zarejestrowanych wskazaniach, to jest w nich wszystkich bezpłatny dla pacjenta.

Jeżeli natomiast lek jest refundowany w określonych wskazaniach, to jest bezpłatny dla seniorów tylko i wyłącznie w tych właśnie wskazaniach.

mgr farm. Elżbieta Piotrowska-Rutkowska

Przew.
Naczelnej Rady Aptekarskiej